

Odprowadzanie wód opadowych - wymogi prawne po 1 stycznia 2018 r.

W związku z wejściem w życie z dniem 1 stycznia 2018 r. ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2017 r. poz. 1566 z późn. zmianami) zwanej dalej „u.p.w.” wody opadowe i roztopowe nie są obecnie kwalifikowane jako ścieki tylko jako „wody będące skutkiem opadów atmosferycznych” (Art.16 pkt 69 u.p.w.).

Zgodnie z art.389 pkt 1 u.p.w. pozwolenie wodnoprawne będzie wymagane na usługi wodne, do których zgodnie z art.35 ust.3 pkt 7 u.p.w. zalicza się odprowadzanie do wód – wód opadowych i roztopowych, ujętych w otwarte lub zamknięte systemy kanalizacji deszczowej służące do odprowadzania opadów atmosferycznych albo **w systemy kanalizacji zbiorczej w granicach administracyjnych miast**. Zatem odprowadzanie deszczówki ujętej w wymienione powyżej systemy kanalizacji deszczowej do wód wymaga uzyskania pozwolenia wodnoprawnego.

Kto odpowiada za utrzymanie czystości terenów Skarbu Państwa w obszarze rzeki Chełst, Kanału Mielnickiego i Kanału Nowościńskiego?

Za utrzymanie czystości rzeki Chełst, Kanału Mielnickiego i Kanału Nowościńskiego na obszarze Gminy Miejskiej Łeba odpowiadają:

Marszałek Województwa Pomorskiego - na gruntach pokrytych wodami (do linii brzegowej),
Starosta Łęborski - na pozostałym obszarze nieruchomości Skarbu Państwa.

uzasadnienie

Zgodnie z art.5 ust.1 pkt 3 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t.j. Dz.U. 2017 r. poz. 1289 z późn. zmianami) właściciele nieruchomości zapewniają utrzymanie czystości i porządku przez:

- 1) wyposażenie nieruchomości w pojemniki służące do zbierania odpadów komunalnych oraz utrzymywanie tych pojemników w odpowiednim stanie sanitarnym, porządkowym i technicznym, chyba że na mocy uchwały rady gminy, o której mowa w art. 6r ust. 3, obowiązki te przejmie gmina jako część usługi w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości w zamian za uiszczoną przez właściciela opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi;
- 3) zbieranie powstałych na terenie nieruchomości odpadów komunalnych zgodnie z wymaganiami określonymi w regulaminie i przepisach wydanych na podstawie art. 4a;
- 3b) pozbywanie się zebranych na terenie nieruchomości odpadów komunalnych oraz nieczystości ciekłych w sposób zgodny z przepisami ustawy i przepisami odrębnymi;
- 5) realizację innych obowiązków określonych w regulaminie.

Na podstawie art. 11 ust 1 pkt 4 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz.1121 z późn. zmianami) prawa właścicielskie w stosunku do wód publicznych stanowiących własność Skarbu Państwa, z zastrzeżeniem art. 13, wykonuje marszałek województwa, jako zadanie z zakresu administracji rządowej wykonywane przez samorząd województwa - w stosunku do wód istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa, służących polepszeniu zdolności produkcyjnej gleby i ułatwieniu jej uprawy, oraz w stosunku do pozostałych wód niewymienionych w pkt 1-3.

Zgodnie z art.14 ust.1 i 1a w/w ustawy grunty pokryte wodami powierzchniowymi stanowią własność właściciela tych wód. Przez grunty pokryte śródlądowymi wodami powierzchniowymi rozumie się grunty tworzące dna i brzegi cieków naturalnych, jezior oraz innych naturalnych zbiorników wodnych, w granicach linii brzegu.

Należy tu zaznaczyć ,że Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych Województwa Pomorskiego zgodnie ze swym statutem stanowiącym załącznik nr 1 do Uchwały Nr 595/XXIV/08 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 28 lipca 2008 roku nie wykonuje praw właścicielskich w stosunku do wód publicznych stanowiących własność Skarbu Państwa. Brak informacji o zleceniu ZMiUW przez Zarząd Województwa Pomorskiego tych zadań w oparciu o §4 pkt 9 Statutu.

Prawo wodne rozstrzyga więc kwestie obowiązków właścicielskich w stosunku do gruntów pokrytych wodami (do linii brzegowej).

Należałoby dodatkowo przeanalizować ,kto odpowiada za utrzymanie czystości pasa terenu od linii brzegowej do granic nieruchomości Skarbu Państwa.

Aby na to odpowiedzieć należy posłużyć się 11 ust.1 i 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz.2147 z późn. zmianami) stanowiącym ,że „z zastrzeżeniem wyjątków wynikających z przepisów niniejszej ustawy oraz odrębnych ustaw, organem reprezentującym Skarb Państwa w sprawach gospodarowania nieruchomościami jest starosta, wykonujący zadanie z zakresu administracji rządowej...”. W wykonywaniu obowiązków właścicielskich Starosta działa samodzielnie z wyjątkiem sytuacji gdy przepisy ustawy udzielenia zgody przez radę, sejmik lub wojewodę.

Zaznaczyć należy ,że Skarb Państwa jest szczególną osobą prawną , której prawną podstawą istnienia i działania jako osoby prawnej jest art. 34 ustawy - Kodeks cywilny.

Art.34 Skarb Państwa jest w stosunkach cywilnoprawnych podmiotem praw i obowiązków, które dotyczą mienia państwowego nienależącego do innych państwowych osób prawnych.

W świetle prawa polskiego Skarb Państwa w stosunkach cywilnoprawnych jest dysponentem mienia państwowego nienależącego do innych państwowych osób prawnych. Jest on podmiotem praw i obowiązków, które dotyczą tego rodzaju mienia. Skarb Państwa działa przez jednostki organizacyjne państwa lub poprzez umocowanie jednostki samorządu terytorialnego lub innych samorządowych osób prawnych opierające się na ustawie (przedstawicielstwo ustawowe) w (art.96 ustawy - Kodeks cywilny).

Kwalifikacja kąpieliska jako urządzenia wodnego a obowiązek uzyskiwania pozwolenia lub zgłoszenia wodnoprawnego

Zgodnie z art.34a ust.4 pkt 1 ustawy – prawo wodne do wniosku o wpis o umieszczenie w wykazie kąpielisk dołącza się pozwolenie wodnoprawne przy czym przepis ten nie precyzuje czy ma to być pozwolenie wodnoprawne na urządzenie kąpieliska czy też na budowę innych urządzeń wodnych towarzyszących kąpielisku.

Zgodnie z Art.9 ust.1 pkt 19) lit „h” ustawy – Prawo wodne urządzeniami wodnymi są urządzenia służące kształtowaniu zasobów wodnych oraz korzystania z nich a w szczególności mury oporowe,

bulwary, nabrzeża, pomosty, przystanie, kąpieliska. Zgodnie natomiast z art.9 ust.1 pkt 5a ustawy kąpieliskiem jest **wyznaczony** uchwałą rady gminy, wydzielony i oznakowany fragment wód powierzchniowych, wykorzystywany przez dużą liczbę osób kąpiących się, określoną w uchwale rady gminy w sprawie wykazu kąpielisk, pod warunkiem że w stosunku do tego kąpieliska nie wydano stałego zakazu kąpeli; kąpieliskiem nie jest: basen pływacki, basen uzdrowski, zamknięty zbiornik wodny podlegający oczyszczaniu lub wykorzystywaniu w celach terapeutycznych, sztuczny, zamknięty zbiornik wodny, oddzielony od wód powierzchniowych i wód podziemnych.

Zgodnie z Art. 122 ust.1 pkt 3 **jeżeli ustawa nie stanowi inaczej**, pozwolenie wodnoprawne jest wymagane na wykonanie urządzeń wodnych.

Zgodnie natomiast z Art. 123a ust.1 pkt 5 tej ustawy , który wszedł w życie z dniem 31 grudnia 2015 r. na mocy ustawy z dnia 16 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy - Prawo wodne oraz ustawy o zmianie ustawy - Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r. poz. 2295) **zgłoszenia właściwemu organowi wymaga wykonanie kąpieliska**, wyznaczenie miejsca wykorzystywanego do kąpeli, również na obszarze morza terytorialnego.

Zgodnie z Art.123a ust.9 ustawy jeżeli zamierzenie inwestycyjne obejmuje działania wymagające uzyskania pozwolenia wodnoprawnego i zgłoszenia, wnioski dotyczące tych działań rozpatruje się w ramach jednego postępowania zakończonego udzieleniem pozwolenia wodnoprawnego.

Zgodnie z Art. 5 ust.1 ustawy zmieniającej do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe.

Wynika z tego ,że gdyby w obrębie kąpieliska planowane było wykonanie innych przedsięwzięć wymagających pozwolenia wodnoprawnego wówczas obydwa wnioski rozpatruje się jednocześnie kończąc postępowanie pozwoleniem wodnoprawnym.

W naszym przypadku ta sytuacja nie ma miejsca.

Tą rozbieżność przepisów ustawodawca usunął w nowym prawie wodnym przyjętym 20 lipca 2017 r. gdzie m.in. usunięto pojęcie kąpieliska z wykazu urządzeń wodnych.

Odprowadzenie wód deszczowych z działki budowlanej

Zgodnie z §28 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (tj. w Dz.U. z 2015 r. poz. 1422 z późn. zmianami)

1. Działka budowlana, na której sytuowane są budynki, powinna być wyposażona w kanalizację umożliwiającą odprowadzenie wód opadowych do sieci kanalizacji deszczowej lub ogólnospławnej.
2. W razie braku możliwości przyłączenia do sieci kanalizacji deszczowej lub ogólnospławnej, dopuszcza się odprowadzanie wód opadowych na własny teren nieutwardzony, do dołów chłonnych lub do zbiorników retencyjnych,,.

W przypadku gdy w akcie prawa miejscowego powyższe kwestie są odmiennie potraktowane niż w aktach wyższego rzędu to należy stosować w pierwszej kolejności te akty.

Ustanowiony w ustawie zasadniczej, zamknięty katalog źródeł prawa skonstruowany jest jednocześnie w oparciu o zasadę hierarchiczności. Z zasady tej wynika, że umocowanie do wydawania aktów niższego rzędu musi wynikać z aktów wyższego rzędu, przy czym przepisy zawarte w aktach niższego

rzędu nie mogą naruszać przepisów zamieszczonych w aktach wyższego rzędu. Hierarchiczna budowa systemu źródeł prawa obliguje do przyjęcia dyrektywy interpretacyjnej, w myśl której, w razie kolizji między normami prawnymi, przepisy prawa zawarte w akcie wyższego rzędu stosuje się przed przepisami prawa zawartymi w akcie niższego rzędu. Hierarchiczność źródeł prawa wyklucza możliwość stosowania norm hierarchicznie niższych regulujących te same kwestie w sposób odmienny (Wyrok WSA Bydgoszcz z dnia 06-07-2016 II SA/Bd 629/16).

Odwodnienia budowlane

Zgodnie z art.123a ust.1 pkt 6 ,ust.2 i ust.5 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 469 z późn.zmianami) odwadnianie wykopów budowlanych oraz odprowadzanie wód z wykopów budowlanych

wymaga dokonania zgłoszenia robót do właściwego organu jakim jest:

- właściwy miejscowo **starosta**, lub
- właściwy dyrektor RZGW (wyłącznie dla przedsięwzięć na terenach zamkniętych).

Do wykonywania działań podlegających obowiązkowi zgłoszenia można przystąpić, jeżeli w terminie 30 dni od dnia doręczenia zgłoszenia właściwy organ nie wniesie, w drodze decyzji, sprzeciwu i nie później niż po upływie 3 lat od określonego w zgłoszeniu terminu ich rozpoczęcia.

Zgodnie z art.124 pkt 6 w/w ustawy zgłoszenia nie wymaga odwadnianie obiektów lub wykopów budowlanych, a także wykonanie służących do tego urządzeń wodnych, jeżeli zasięg oddziaływania nie wykracza poza granice terenu, którego **zakład jest właścicielem**.

Z brzmienia art.124 pkt.6 ustawy - Prawo wodne wynika również ,że odwadnianie obiektów lub wykopów budowlanych, a także wykonanie służących do tego urządzeń wodnych **wymaga pozwolenia wodnoprawnego** z wyjątkiem sytuacji gdy zasięg oddziaływania w/w robót nie wykracza poza granice terenu, którego **zakład jest właścicielem**.

Należy tu zaznaczyć jaki udział w postępowaniu zgłoszeniowym może mieć wójt/burmistrz/prezydent miasta.

Zgodnie z Art.123a ust.4 pkt 4 w/w ustawy zainteresowany do zgłoszenia dołącza zgodę właściciela wody lub właściciela sztucznego zbiornika wodnego.

Wody stojące oraz wody w rowach znajdujące się w granicach nieruchomości gruntowej stanowią własność właściciela tej nieruchomości według zasady: czyją własność stanowią grunty, tego własnością jest woda (J. Szachułowicz, Prawo wodne. Komentarz, Warszawa 2007, str. 39).

W przypadku odprowadzania wód z wykopów np. do urządzeń melioracyjnych jest więc wymagana zgoda właściwego wójta/burmistrza/prezydenta miasta o ile woda jest odprowadzana do urządzeń melioracyjnych położonych na gruntach stanowiących własność samorządu.

Na podstawie art.122 ust.1 pkt 11 ustawy - Prawo wodne , pozwolenia wodnoprawnego wymaga wprowadzanie do urządzeń kanalizacyjnych, będących własnością innych podmiotów, **ścieków przemysłowych** zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego określone w przepisach.

A więc na samo wprowadzenie wód z odwodnienia wykopów do sieci kanalizacji deszczowej nie będzie wymagane pozwolenie wodnoprawne o ile nie następują przekroczenia ilości wód określone dla urządzenia w pozwoleniu wodnoprawnym.

Wykonywanie robót , o których mowa w art.123a ustawy - Prawo wodne bez wymaganego zgłoszenia jest wykroczeniem z art.194 pkt 1 ustawy (zmiana stanu wody na gruncie) zagrożonym karą grzywny.

Jako ,że jest to wykroczenie a nie przestępstwo organy administracji nie mają żadnego obowiązku zawiadamiania organów ścigania o podejrzeniu popełnienia wykroczenia.

Zgodnie z Art. 95 § 1 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia postępowanie mandatowe prowadzi Policja.

Nieważność uchwał walnego zgromadzenia spółki wodnej stwierdzana decyzją starosty

Przesłanką nieważności uchwał, ustanowioną tym przepisem jest sprzeczność z prawem lub statutem spółki. Stwierdzenie nieważności uchwały następuje decyzją starosty, która jest z mocy ust. 4 art. 179 ostateczna, przy czym przepis ten przewiduje, że od tej decyzji służy wniosek o ponowne rozpoznanie sprawy, a następnie, po wyczerpaniu tego trybu, skarga do sądu administracyjnego.

Takie uregulowanie nadzoru starosty nad działalnością spółek wodnych, z jednej strony daje mu uprawnienie do stwierdzenia nieważności uchwał, tj. wyeliminowania ich z bytu prawnego, z drugiej poddanie tego nadzoru kontroli sądu administracyjnego powoduje, że starosta badając uchwały organów spółki jest obowiązany do zachowania szczególnej staranności w sprawowaniu tego nadzoru. Ta szczególna staranność będzie polegała na zachowaniu przepisów prawnych, które mają zastosowanie w postępowaniach, kończących się wydaniem decyzji w przedmiocie nadzoru. Postępowanie w sprawie stwierdzenia nieważności uchwał organów spółek wodnych musi się zatem odbywać zgodnie z zasadami przewidzianymi w Kodeksie postępowania administracyjnego. Postępowanie starosty zgodne z zasadami tego aktu zapewni stronie postępowania jej prawa w procesie i dokonanie przez sąd kontroli prawidłowości tego postępowania.

Jak powiedziano wyżej, efektem nadzoru starosty może być stwierdzenie nieważności uchwały organu spółki wodnej, a wobec tego decyzja wydana w tym przedmiocie nie może budzić żadnych wątpliwości co do tego jakiej konkretnej uchwały dotyczy i jakie powody spowodowały stwierdzenie nieważności. Zapewnieniu tego służy przestrzeganie wymagań art. 197 k.p.a., w szczególności jego § 1 i 3. Tylko decyzja odpowiadająca wymogom wskazanym w tych przepisach pozwoli na zachowanie zasad ogólnych, przewidzianych w art. 8 i 11 k.p.a. Dzięki przestrzeganiu tych zasad organ, w razie kontroli, będzie mógł wykazać swoją staranność w załatwieniu sprawy. Wymagania ww. obowiązują zarówno w postępowaniu kończącym się stwierdzeniem nieważności uchwały, jak i z wniosku o ponowne rozpoznanie sprawy.

...ogólnikowość decyzji, brak odniesienia się do zarzutów Spółki Wodnej z jednej strony w żaden sposób nie może przekonać Spółki do wydanego rozstrzygnięcia, z drugiej uniemożliwia kontrolę Sądu pod kątem zgodności z prawem.

Analiza przepisów prawa wodnego pozwala przyjąć, iż podstawowym środkiem kontroli, realizowanym w ramach nadzoru nad spółką wodną, jest obowiązek przedkładanie staroście uchwał organów spółki. Drugą grupę środków nadzorczych stanowią środki korygujące, uznawane za środki nadzorcze sensu stricto, to jest takie, które umożliwiają organom nadzoru władczą ingerencję w działania podmiotu nadzorowanego. W rozdziale 3 działu VII prawa wodnego, zatytułowanym „nadzór i kontrola nad działalnością spółek” ustawodawca uregulował cztery takie środki, a mianowicie stwierdzenie nieważności uchwały organów spółki, wstrzymanie wykonania uchwały, odwołanie zarządu spółki oraz powołanie zarządu komisarycznego.

Zgodnie z art. 179 ust. 2 p.w. uchwały organów spółek sprzeczne z prawem lub statutem są nieważne. Ustawodawca skutek nieważności uchwał powiązał z ich sprzecznością z prawem lub statutem. W logice przyjmuje się, iż dwa zdania są sprzeczne, gdy jedno z nich jest negacją drugiego. Ze sprzecznością uchwały z prawem będziemy więc mieli do czynienia wówczas, gdy treść uchwały stanowić będzie zaprzeczenie (negację) norm powszechnie obowiązującego prawa lub norm statutowych. Należy przyjąć, iż każda sprzeczność z prawem jest zarazem niezgodnością z prawem,

natomiast nie

każda niezgodność z prawem jest sprzecznością. Oznacza to, iż nie każde naruszenie prawa przez uchwałę organu spółki skutkuje jej nieważnością. Skutek ten powodować będzie wyłącznie takie naruszenie w konsekwencji, którego dojdzie do sprzeczności uchwały z prawem lub statutem, przy czym skutek ten

nastąpi wówczas ex lege. Uprawnieniem nadzorczym starosty jest stwierdzenie nieważności uchwały sprzecznej z prawem lub statutem. Oznacza to, iż starosta w ramach sprawowanego nadzoru, wyposażony został w kompetencje do władczego orzekania o bycie prawnym uchwał organów spółki. Orzeczenie starosty ma charakter deklaratoryjny i porządkowy. Przyjęcie przez ustawodawcę, iż uchwała sprzeczna z prawem jest nieważna, oznacza że skutek nieważności istnieje od momentu jej podjęcia, a zadaniem organu nadzoru, realizowanym poprzez przysługujące mu kompetencje, jest wyeliminowanie przedmiotowej uchwały z obrotu prawnego. Stwierdzenie nieważności uchwały wywołuje więc skutek ex tunc. Oznacza ono, w istocie

rzeczy, deklarację stanu prawnego (nieważności) ze względu na zaistnienie określonej przesłanki (sprzeczność aktu z prawem) przewidzianej przez ustawodawcę, z którą skutek taki prawo wiąże⁴¹. Uprawnienia nadzorcze starosty zostały ograniczone czasowo, co uzasadnione jest potrzebą usunięcia stanu niepewności, związanej z podejmowanymi czynnościami nadzorczymi.

Środek nadzoru, w postaci stwierdzenia nieważności uchwały, może zostać zastosowany w terminie 30 dni od dnia doręczenia uchwały staroście. W orzecnictwie sądowym, dotyczącym samorządu terytorialnego, ukształtowany jest pogląd, iż bieg 30-dniowego terminu na podjęcie środka nadzorczego w postaci stwierdzenia nieważności uchwały rozpoczyna się z dniem doręczenia organom nadzoru uchwały, a w przypadku zaniechania obowiązku ich przedłożenia termin ten nie biegnie. Upływ 30-dniowego terminu powoduje wygaśnięcie kompetencji nadzorczych starosty do podjęcia środka nadzorczego - stwierdzenia nieważności uchwały. W ocenie sądów administracyjnych oznacza to, iż oświadczenie woli organu nadzoru zastosowania sankcji nieważności musi zostać uzewnętrznione przez doręczenie rozstrzygnięcia nadzorczego, najpóźniej w dniu w którym upływa ustawowy termin kompetencji nadzorczej. W przeciwieństwie do ustaw samorządowych, na gruncie ustawy prawo wodne, ustawodawca nie przyznał staroście wykonującemu

funkcje nadzoru nad spółką wodną, po upływie terminu na podjęcie środka nadzorczego, prawa zaskarżenia uchwał tejże spółki, z powodu ich sprzeczności z prawem powszechnie obowiązującym lub statutem do sądu administracyjnego. Wynika to przede wszystkim z zakresu kognicji sądów administracyjnych.

Zgodnie z art. 3§1 ustawy o postępowaniu przed sądami administracyjnymi sądy administracyjne sprawują kontrolę działalności administracji publicznej. Charakter prawny spółki wodnej oraz zakres realizowanych przez nią zadań nie pozwala zakwalifikować tej formy organizacyjnej do administracji publicznej

w rozumieniu przywołanego przepisu. Szczegółowy katalog działań administracji, poddanych sądowej kontroli sądów administracyjnych określony został w art. 3§2 u.p.p.s.a. Wymienione w tym przepisie formy działania, właściwe dla administracji publicznej, nie obejmują swym zakresem uchwał spółek wodnych.

Kolejnym środkiem nadzoru nad działalnością spółki wodnej jest wstrzymanie wykonalności uchwały organu spółki. Zgodnie z art. 179 ust. 3 p.w. starosta, wszczynając postępowanie w sprawie stwierdzenia nieważności uchwały, może wstrzymać jej wykonanie. Wstrzymanie wykonania uchwały powoduje

niedopuszczalność podejmowania na jej podstawie jakichkolwiek działań. Warunkiem zastosowania tego środka nadzoru jest wszczęcie postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności uchwały.

Biorąc pod uwagę fakt, iż na gruncie prawa wodnego rozstrzygnięcia nadzorcze podejmowane są w formie decyzji

administracyjnej, oznacza to wszczęcie postępowania administracyjnego. Literalne brzmienie art. 179

ust. 3 p.w. skłania do wniosku, że jedynym momentem zastosowania analizowanego środka jest moment wszczęcia postępowania, co wykluczałoby możliwość jego podjęcia w toku tego postępowania. Wniosek taki jest racjonalnie nieuzasadniony. Wstrzymanie wykonania uchwały przez organ nadzoru ma charakter fakultatywny i zależy od uznania organu. Ustawodawca nie rozstrzygnął w jakiej formie organ nadzoru powinien wstrzymać

wykonanie uchwały. Uwzględniając fakt, iż środek ten może zostać zastosowany wyłącznie w związku ze wszczęciem postępowania administracyjnego w sprawie stwierdzenia nieważności należy opowiedzieć się za formą postanowienia, przy czym na postanowienie to nie służy zażalenie.

Wstrzymanie wykonania uchwały znajduje zastosowanie tylko w trakcie prowadzonego postępowania nadzorczego, w związku z tym jego byt prawny zależy od zakończenia tego postępowania, a tym samym podjęcie rozstrzygnięcia nadzorczego (bez względu na jego treść) powoduje utratę mocy obowiązującej

postanowienia wstrzymującego, bez konieczności formalnego stwierdzenia jego wygaśnięcia.

Kolejnym środkiem korygującym o charakterze represyjnym w jaki wyposażony został starosta sprawujący funkcję nadzoru nad działalnością spółki wodnej jest rozwiązanie zarządu i wyznaczenie osoby do pełnienia jego obowiązków.

Środek ten ma charakter fakultatywny, a przesłanką jego zastosowania są powtarzające się naruszenia przez zarząd prawa lub statutu spółki. Kryterium „powtarzającego” się naruszenia jest kryterium nieostrym, mogącym sprawiać trudności interpretacyjne. W literaturze przedmiotu zaproponowano stanowisko, iż powtarzające się naruszenia mają miejsce już przy dwukrotnym ich wystąpieniu, z tym zastrzeżeniem, że powinny być to naruszenia tego samego charakteru i w tej samej sferze działalności zarządu. Konsekwencją podjęcia rozstrzygnięcia nadzorczego o rozwiązaniu zarządu jest wyznaczenie przez starostę osoby do pełnienia obowiązków zarządu. Osoba ta, do czasu powołania nowego zarządu, wykonuje wszystkie obowiązki tego organu, a ponadto w terminie 3 miesięcy od dnia w którym decyzja o rozwiązaniu zarządu stała się ostateczna ma obowiązek zwołania walnego zgromadzenia w celu wybrania nowego zarządu. Zgodnie z art. 173 ust. 1 pkt 4 p.w. powołanie i odwołanie członków zarządu należy do wyłącznej kompetencji walnego zgromadzenia członków. Kompetencja ta wyznacza nie tylko sferę uprawnień organu ale również zakres jego obowiązków. Należy w związku z tym przyjąć, iż sytuacja w której walne zgromadzenie członków spółki nie dokonuje

wyboru zarządu, jest sytuacją niezgodną z prawem. W ocenie ustawodawcy stan taki uzasadnia przyznanie organom nadzoru kompetencji w zakresie skorygowania zaistniałych nieprawidłowości w funkcjonowaniu spółki. Środkiem służącym realizacji tego celu jest ustanowienie przez organ nadzoru zarządu komisarycznego. Zarząd komisaryczny może zostać ustanowiony wyłącznie wówczas, gdy walne zgromadzenie członków nie do-

kona wyboru zarządu, w związku z uprzednim zastosowaniem przez organ nadzoru środka nadzorczego w postaci rozwiązania zarządu na skutek stwierdzenia powtarzającego się naruszenia prawa przez ten organ.

Spółka wodna będąca dobrowolnym zrzeszeniem osób dążących do osiągnięcia celów w postaci zaspokojenia potrzeb swoich członków w zakresie gospodarowania wodami co do zasady ulega rozwiązaniu na skutek woli tych członków wyrażonej w drodze uchwały walnego zgromadzenia. Poza tą, rzecz by można, „naturalną”, formą rozwiązania spółki ustawodawca dopuścił możliwość zakończenia jej bytu prawnego na skutek władczego rozstrzygnięcia organu administracyjnego - starosty.

Rozstrzygnięcie to może zostać podjęte w trzech sytuacjach:

- 1) działalność spółki narusza prawo lub statut,
- 2) upłynął termin, na jaki został ustanowiony zarząd komisaryczny, o którym mowa w art. 180 ust. 3 p.w., a walne zgromadzenie nie dokonało wyboru nowego zarządu,
- 3) liczba członków jest mniejsza niż określona w art. 165 ust. 1 p.w. Pomimo tego, iż ustawodawca w pierwszym z wymienionych przypadków odwołał się wprost do stanu naruszenia prawa działalnością

spółki również w dwóch pozostałych przypadkach, z naruszeniem takim mamy do czynienia. Przyjmując w związku z tym, iż przyznana staroście kompetencja do rozwiązania spółki wodnej stanowi środek nadzoru nad spółką, którego zastosowanie determinowane jest formą podejmowania rozstrzygnięć nadzorczych nad spółką wodną jest decyzja administracyjna. Pomimo wprowadzenia jednolitej formy władczych działań nadzorczych ustawodawca, poprzez szczegółowe regulacje prawne, wprowadził daleko idące odrębności decyzji w sprawie stwierdzenia nieważności uchwał spółki wodnej w stosunku do pozostałych rozstrzygnięć nadzorczych. W przypadku decyzji stwierdzającej nieważność uchwał ustawodawca odstąpił od zasady dwuinstancyjności postępowania administracyjnego, przyjmując iż decyzja starosty jest decyzją ostateczną. Jednocześnie ustawodawca przyznał spółce wodnej prawo do skorzystania z niedewolutywnego środka prawnego w postaci wniosku o ponowne rozpoznanie sprawy. Należy stwierdzić, iż rozwiązanie takie pozostaje, od 11 kwietnia 2011 r., w sprzeczności z art. 16§1 kpa. Zgodnie z tym przepisem, w brzmieniu nadanym ustawą z 3 grudnia 2010 r. decyzje, od których nie służy odwołanie w administracyjnym toku instancji lub wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy, są ostateczne. *A contrario* decyzje na które przysługuje wniosek o ponowne rozpoznanie sprawy ostateczne nie są. Uważam, iż brak jest racjonalnych podstaw do różnicowania przymiotu ostateczności decyzji administracyjnej na gruncie przepisów kpa i prawa wodnego, a zaistniałą sytuację przypisuję niedopatrzeniu ustawodawcy, który nie dostosował przepisów proceduralnych zawartych w ustawach szczegółowych, w tym w prawie wodnym, do zmian wprowadzonych w kodeksie postępowania administracyjnego. Pozostałe rozstrzygnięcia nadzorcze starosty zapadają w formie „typowej” decyzji administracyjnej wydawanej na podstawie przepisów kpa.

(Małgorzata Szalewska „Nadzór nad działalnością Spółki Wodnej”, Przegląd Prawa Ochrony Środowiska 1/2005)

Właściciel odpowiada za czyszczenie koryt rzek i potoków

Czyszczenia koryt rzek i potoków z odpadów komunalnych powinien dokonywać właściciel wody na własny koszt. Wynika to wprost z obowiązków nałożonych przepisami ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 145, z późn. zm.) – dalej „pr.wod”. Właściciel wody ma bezwzględny obowiązek ochrony przed powodzią w tym m.in. usuwania zatamowań spowodowanych porzuceniem odpadów.

Zgodnie z art. 21 ust. 1 i 1a pr. wod., utrzymywanie wód stanowi obowiązek ich właściciela i obejmuje działania wynikające z planu utrzymania wód i niewynikające z planu utrzymania wód, jeżeli zachodzi pilna i uzasadniona konieczność realizacji tych działań z uwagi na zapewnienie ochrony przed powodzią lub w związku z koniecznością usunięcia skutków powodzi. Zgodnie zaś z art. 22 ust. 1a pr.wod., utrzymywanie wód ma na celu zapewnienie m.in. ochrony przed powodzią oraz spływu lodu oraz przeciwdziałania powstawaniu niekorzystnych zjawisk lodowych.

Ustawodawca w art. 22 ust. 1b pr. wod. sprecyzował również, w jaki sposób ma być realizowany powyższy obowiązek utrzymywania wód, wskazując m.in. w pkt 4 tego przepisu, że ma to realizowane poprzez usuwanie z śródlądowych wód powierzchniowych przeszkód naturalnych oraz **wynikających z działalności człowieka**.

Należy tu zaznaczyć, że obowiązki właściciela wynikają z różnych powszechnie obowiązujących przepisów prawa - nie tylko z pr.wod. jak np. z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach zwanej dalej „u.u.c.i.p.”.

Zgodnie z art.1 ust.1 u.u.c.i.p. ustawa ta określa m.in.obowiązki właścicieli nieruchomości, dotyczące

utrzymania czystości i porządku przy czym w art.2 ust.1 pkt. definiuje ona „właściciela nieruchomości” , którym jest także współwłaściciel, użytkownik wieczysty oraz **jednostki organizacyjne i osoby posiadające nieruchomości w zarządzie lub użytkowaniu**, a także **inne podmioty władające nieruchomością**.

Zgodnie z art.5 ust.1 pkt 3 i 3b ustawy właściciele nieruchomości zapewniają utrzymanie czystości i porządku przez

zbieranie powstałych na terenie nieruchomości odpadów komunalnych a także pozbywają się zebranych na terenie nieruchomości odpadów komunalnych w sposób zgodny z przepisami ustawy i przepisami odrębnymi.

Zgodnie z art.5 ust.2 ustawy wykonywanie powyższych obowiązków na terenie budowy realizowanej na nieruchomości należy do wykonawcy robót budowlanych.

Gmina oprócz wykonywania obowiązków w zakresie posiadanych nieruchomości wykonuje również zadanie własne

wynikające z art.6c ust.1 u.u.c.i.p. i polegające na zorganizowaniu odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy(art.6c ust.1). Rada gminy zgodnie z Art.6c ust.2 może podjąć uchwałę będąca aktem prawa miejscowego o odbieraniu odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, na których nie zamieszkują mieszkańcy, a powstają odpady komunalne.

Żaden przepis prawa nie zobowiązuje gminy do usuwania odpadów z cieków wodnych będących własnością Skarbu Państwa i pozostających w zarządzie jego jednostek organizacyjnych.

Przykłady artykułów prasowych:

„Kto ma płacić za sprzątnięcie bałaganu z nabrzeża Warty?”

http://poznan.wyborcza.pl/poznan/1,36001,17847719,Kto_ma_placic_za_sprzatanie_balaganu_z_nabrzeza_Warty_.html#ixzz4HUoYVN2s „Kto powinien sprzątać Wisłok?”

<http://www.krosno24.pl/informacje.php3?id=8388>

Statut Spółki Wodnej "ŁEBA" w Łebie

[Statut zatwierdzony Decyzją Starosty Lęborskiego z dnia 30-12-2015 r. znak OŚ.6343.5.2915](#)

Członkostwo w spółce wodnej

Członkostwo w spółce wodnej jest oparte za zasadzie dobrowolności. Utworzenie spółki wodnej następuje w drodze porozumienia co najmniej 3 osób fizycznych lub prawnych, zawartego w formie pisemnej (art. 165 ust.1 ustawy - Prawo wodne). Ustawa - Prawo wodne nie przewiduje możliwości objęcia przymusowym członkostwem w spółce wodnej.

Zgodnie z art. 171 ustawy - Prawo wodne jeżeli osoba fizyczna niebędąca członkiem spółki wodnej odnosi korzyści z urządzeń spółki lub przyczynia się do zanieczyszczenia wody, dla której ochrony spółka została utworzona są obowiązane do ponoszenia świadczeń na rzecz spółki. Wysokość i rodzaj świadczeń ustala w drodze decyzji starosta. Tak więc artykuł 171 prawa wodnego będzie miał zastosowanie, jeśli zostanie spełniona jedna z dwóch przesłanek – podmioty lub jednostki muszą odnosić korzyść z urządzeń, których właścicielem jest spółka wodna, albo muszą przyczyniać się do zanieczyszczenia wody, dla której ochrony spółka została utworzona. Tylko pierwsza z tych sytuacji jest klasycznym uzyskaniem korzyści. Ustawodawca zresztą wprost posługuje się terminem „korzyść”. Natomiast druga sytuacja dotyczy zwiększenia się obowiązków spółki wodnej przez to, że podmiot lub

jednostka niebędąca jej członkiem przyczyniła się do zanieczyszczenia wodny. Obowiązek usunięcia zanieczyszczenia pozostaje po stronie spółki wodnej.

Członkowie Spółki Wodnej "Łeba"

Analizując wykaz członków Spółki Wodnej „Łeba” (lista członków na dzień 01.08.2012 r. zamieszczona na stronie internetowej spółki) należy stwierdzić ,że:

- **Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska** w Łęborku nie jest posiadaczem żadnej nieruchomości na obszarze miasta Łeby. W tej sytuacji spółka w żaden sposób nie zaspokaja potrzeb tej osoby w dziedzinie gospodarowania wodami [art.164 ust.2 u.p.w.] jak również jej członkostwo w Spółce nie jest uzasadnione celami, dla których spółka została utworzona [Art.168 u.p.w.]. W chwili obecnej posiadaczami nieruchomości są osoby fizyczne i to one jako następcy prawni OSM są członkami Spółki z mocy prawa [Art.165 ust.7 u.p.w.] chyba ,że przed zbyciem nieruchomości OSM złożyła oświadczenie o rezygnacji z członkostwa. W takim przypadku OSM i jej następcy prawni nie mogliby być ujęci w wykazie członków Spółki.
- **Konfederacja Związków Zawodowych Górnictwa w Polsce Ośrodek Profilaktyki Zdrowotnej w Łebie** czy **Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Konfederacji Związków Zawodowych Górnictwa w Polsce Ośrodek Profilaktyki Zdrowotnej „GÓRNIK”** - takie podmioty nie występują ani w KRS ani też w CEiDG. Istnieje natomiast **Konfederacja Związków Zawodowych Górnictwa w Polsce** (KRS 0000122252 NIP 6340016546 REGON 271887496). Konfederacja Związków Zawodowych Górnictwa w Polsce jest właścicielem jednej nieruchomości w Łebie natomiast Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Konfederacji Związków Zawodowych Górnictwa w Polsce Ośrodek Profilaktyki Zdrowotnej „GÓRNIK” działający na terenach będących własnością Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych występuje pod tymi samymi nr NIP i REGON co Konfederacja. Należy wskazać właściwą jednostkę będącą członkiem Spółki.
- **Regionalny Fundusz Gospodarczy S.A. w Częstochowie** nie jest posiadaczem żadnej nieruchomości na obszarze miasta Łeby. Dawna nieruchomość przedsiębiorstwa (dz. nr 93 obr.2) znajduje się w posiadaniu **Przedsiębiorstwa Turystycznego „Diuna” Spółka Jawna Robert Lubomski, Anna Lubomska** (REGON: 277696857 NIP: 6252178841) , którzy z mocy prawa powinni stać się członkami Spółki Wodnej „Łeba”.
- należy wyjaśnić status prawny następców prawnych zlikwidowanej **Spółdzielni Pracy Przetwórstwa i Rybołówstwa Morskiego „Rybmor”** w Łebie (Gmina Miejska Łeba, „Golden Trade Inwestycje Komercyjne” Spółka z o.o. w Gdyni (REGON 220592869 NIP 5862214121), „Inletta” Spółka z o.o. w Łebie (REGON 220696563 NIP 5862230137), „Golden Trade II” Spółka z o.o. w Gdyni (REGON 190402159 NIP 5861004999),GEP Development Spółka z o.o. w Katowicach (REGON 240040373 NIP 2050000380)... i osób fizycznych , następców prawnych **Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska”** w Łęborku, **Przedsiębiorstwa Montażowego Urządzeń Górniczych w Katowicach**(obecnie „PEMUG” S.A.), **Starogardzkich Zakładów Przemysłu Spirytusowego „Polmos”** w Starogardzie Gdańskim (obecnie Destylarnia „Sobieski” S.A.) **Skarbu Państwa OW „Wisetka”**(członek spółki w roku 2005, nie wiadomo jaki to podmiot), **Sudety Crystal Works Sp. z o.o.,FSM S.A.,Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Polskiego Związku Głuchych,PKP Energetyka Sp z o.o.,itd** .Czy w/w członkowie złożyli oświadczenia o rezygnacji z członkostwa w Spółce i kiedy to się stało.

Składki członkowskie w spółce wodnej i świadczenia członków na jej rzecz

W myśl art. 164 ust. 1 ustawy - Prawo wodne spółki wodne, z zastrzeżeniem ust. 2, oraz związki wawowe są formami organizacyjnymi, które nie działają w celu osiągnięcia zysku.

Nie ulega przy tym wątpliwości, że prowadzona przez nie działalność wymaga posiadania środków finansowych, które w wypadku spółki wodnej pochodzą (pomijając dopuszczalną działalność gospodarczą spółki wodnej) nie tylko z kwot składek członkowskich osób należących do spółki, lecz również ze świadczeń pochodzących od osób niebędących jej członkami.

W świetle art. 170 ust. 1 i 2 ustawy Prawo wodne członek spółki wodnej jest **obowiązany** do wnoszenia składek i ponoszenia na jej rzecz innych określonych w statucie świadczeń, niezbędnych do wykonywania statutowych zadań spółki. Wysokość składek i innych świadczeń na rzecz spółki wodnej powinna być proporcjonalna do korzyści odnoszonych przez członków spółki, w związku z działalnością spółki.

Jeżeli uchwalone przez spółkę wodną zajmującą się utrzymaniem urządzeń melioracji wodnych szczegółowych składki i inne świadczenia nie wystarczają na wykonanie przewidzianych na dany rok zadań statutowych, starosta może wystąpić do organów spółki o podwyższenie wysokości tych składek i innych świadczeń; jeżeli spółka wodna zajmująca się utrzymaniem urządzeń wykonanych przy udziale środków publicznych, mimo wystąpienia starosty, nie podjęła odpowiedniej uchwały, starosta może, w drodze decyzji, podwyższyć wysokość tych składek i innych świadczeń (ust. 3). Zgodnie z art. 171 ust. 1 i 2 powołanej ustawy w przypadku, gdy osoby fizyczne lub osoby prawne niebędące członkami spółki wodnej oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej odnoszą korzyści z urządzeń spółki lub przyczyniają się do zanieczyszczenia wody, dla której ochrony spółka została utworzona, obowiązane są do ponoszenia świadczeń na rzecz spółki. Wysokość i rodzaj świadczeń, o których mowa wyżej, ustala, w drodze decyzji, starosta.

Z powołanych przepisów wynika, że ustawodawca wyposażył spółki wodne w prawo obciążania kosztami działalności spółki nie tylko jej członków, lecz również inne osoby, przy zachowaniu innych ustawowych przesłanek. W stosunku do osób niebędących członkami spółki przesłanką tą jest „odnoszenie korzyści z urządzeń spółki”. Wykazanie, że podmioty niebędące członkami spółki wodnej odnoszą korzyści z urządzeń spółki, która na podstawie art. 77 ust. 1 Prawa wodnego obowiązana jest do utrzymywania urządzeń melioracji wodnych objętych jej działalnością, obliuguje właściwego starostę do obciążenia tego podmiotu świadczeniem na rzecz spółki wodnej.

Przesłankami zastosowania normy prawnej zawartej w art. 171 ust. 1 Prawa wodnego jest zachowanie osoby trzeciej - osoby fizycznej lub osoby prawnej - niebędącej członkiem spółki wodnej lub zachowanie jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej; urządzenie należące do spółki wodnej, z którego korzysta osoba trzecia lub zanieczyszczenie wody, o której stan dba spółka, spowodowane przez osobę trzecią oraz osiągnięcie przez tę osobę korzyści z powyższych działań.

Wobec braku w prawie wodnym definicji pojęcia korzyści uzyskanych w powyżej opisany sposób - bezpodstawnie, dokonując interpretacji tego pojęcia należy odnieść się do instytucji prawa cywilnego, jaką jest bezpodstawne wzbogacenie (por. J. Szachułowicz, Prawo wodne. Komentarz, Wydawnictwo LexisNexis, Warszawa 2010, s. 421; przywołany w odpowiedzi na skargę wyrok WSA w Poznaniu z dnia 12 grudnia 2007 r., II SA/Po 498/07, niepubl.).

Zgodnie z art. 405 kodeksu cywilnego, kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości.

Przepis ten wyznacza trzy podstawowe przesłanki do powstania roszczenia o zwrot wzbogacenia, a mianowicie wymaga się, aby:

- 1) doszło do wzbogacenia majątku jednej osoby, uzyskanego kosztem majątku innej osoby,
- 2) wzbogacenie i zubożenie pozostawały ze sobą w związku w tym rozumieniu, że wzbogacenie jest wynikiem zubożenia, a zatem by miały wspólne źródło oraz
- 3) aby wzbogacenie nastąpiło bez podstawy prawnej.

Dla roszczenia o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia nie jest wymagane, aby nastąpiło przejście korzyści z majątku zubożonego do majątku wzbogaconego, rozumianego w ten sposób, że pewna korzyść „ubywa” z jednego majątku i „przybywa” w drugim, bowiem zubożenie może być związane także z tym, iż majątek nie uległ powiększeniu, a wzbogacenie na tym, iż doszło do zaoszczędzenia na koniecznych wydatkach. Z pewnością zawsze musi to przybrać postać określonego „zysku” dla wzbogaconego, który da się obliczyć w pieniądzu (W. Dubis [w:] Kodeks cywilny. Komentarz, pod red. E. Gniewka, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2011, s. 674).

Odpowiedzialność z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia obciąża wzbogaconego niezależnie od tego, w wyniku jakiego zdarzenia uzyskał korzyść majątkową. Może ona powstać w wyniku działania wzbogaconego, jak i nawet wbrew jego woli z jego dobrą lub złą wiarą. Może być także rezultatem czynności zubożonego, osób trzecich, a nawet sił przyrody (wyrok SN z dnia 6 grudnia 2005 r., I CK 220/05, niepubl.).

Wskazany wyżej przepis art. 405 kodeksu cywilnego wskazuje, iż bezpodstawne wzbogacenie uzasadnia zwrot korzyści w naturze, a w przypadku, gdy taki zwrot jest niemożliwy ze względu na przedmiot wzbogacenia, obowiązek zwrotu korzyści polega na zwrocie wartości tej korzyści.

Bezpodstawne wzbogacenie w przypadku określonym w art. 171 ust. 1 ustawy Prawo wodne występuje po stronie osoby trzeciej, która odnosi korzyści z usług spółki wodnej utworzonej dla ochrony wód. Odnoszenie korzyści z pominięciem ciężarów związanych z ich osiągnięciem ma zatem swoje źródło w działalności spółki wodnej (por. powołany wyrok WSA w Poznaniu z dnia 12 grudnia 2007 r., II SA/Po 498/07).

(Wyrok WSA w Lublinie z 2012-04-19 II SA/Lu 55/12)

Następstwo prawne a członkostwo w spółce wodnej

Następstwo prawne (sukcesja) jest to wstąpienie w ogół praw i obowiązków przez nabywcę. Może ono mieć postać sukcesji pod tytułem ogólnym (sukcesja uniwersalna), gdy nabywca wstępuje w ogół praw i obowiązków majątkowych poprzednika, bądź oznaczonej ułamkowej części tego ogółu praw i obowiązków, czyli ogółu aktywów i pasywów (np. przy dziedziczeniu). Sukcesja uniwersalna zachodzi tylko w przypadkach w ustawie wskazanych, na przykład w wypadkach:

- dziedziczenia
- nabycia spadku na skutek umowy - art. 1053 k.c.
- przekształcenia spółek handlowych na podstawie k.s.h.
- łączenia osób prawnych (np. art. 96 prawa spółdzielczego).

Może mieć ona również postać sukcesji pod tytułem szczególnym (sukcesja syngularna lub singularna), gdy przechodzi z jednego podmiotu na drugi tylko jedno ze ściśle oznaczonych praw. Przykładem sukcesji syngularnej jest:

- sprzedaż, zamiana, darowizna konkretnych przedmiotów
- wypłata sumy pieniężnej z rachunku bankowego na rzecz osoby wskazanej w umowie po śmierci posiadacza tego rachunku.

Obowiązuje zasada, że następca prawny nie może uzyskać więcej praw, niż miał ich zbywający.

Stosunek członkostwa w spółce wodnej jest stosunkiem cywilnoprawnym (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 31 sierpnia 1965 r., IICZ 60/65, OSNCP 1966, nr 7-8, poz. 118, z dnia 11 sierpnia 2004 r., II CK 481/03, „Izba Cywilna” 2005, nr 3, s. 54, z dnia 13 września 2007 r., III CZP 80/07, nie publ. i z dnia 3 lipca 2008 r., IV CZ 48/08, „Izba Cywilna” 2009, nr 4, s. 48), mimo nadzoru i kontroli sprawowanych przez starostę nad działalnością spółek (art. 178 i nast. Pr. wod.).

Zgodnie z art.165 ust.7 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2015 r. poz. 469 z późn. zmianami) następca prawny członka spółki wodnej wstępuje w jego prawa i obowiązki.

Prawo wodne stanowi, że następca prawny członka spółki wodnej wstępuje w jego prawa i obowiązki pozostawiając do określenia w statucie warunki następstwa prawnego członków spółki. Nader często jest tak, że statut nie określa żadnych warunków. Do wyjątków należą sytuacje, w których jasno uregulowano, że przyjęcie do spółki takiego członka i wykluczenie poprzedniego następuje na podstawie oświadczenia następcy prawnego w drodze uchwały zarządu spółki regulującej zakres zobowiązań członka przyjętego i wykluczonego.

Trzeba podkreślić, że osoby, które nie są członkami spółki wodnej, ale odnoszą korzyści z urządzeń spółki lub przyczyniają się do zanieczyszczenia wody, dla której ochrony spółka została utworzona, i tak nie unikną ponoszenia świadczeń na rzecz spółki. W tej sytuacji wysokość i rodzaj świadczeń ustala w drodze decyzji starosta po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego.

Następstwo prawne, o którym mowa w art. 165 ust. 7 ustawy, dotyczy nie członkostwa w ogóle, ale praw i obowiązków związanych z określoną nieruchomością lub innymi składnikami majątkowymi, ze względu na które ktoś został członkiem spółki. Jeśli ten ktoś zbywa składniki majątkowe, ze względu na które utworzono spółkę (w drodze porozumienia lub decyzji), to nabywca tych składników wchodząc w te prawa i obowiązki wchodzi również obligatoryjnie w prawa i obowiązki związane za spółką (por. Jerzy Rotka, „Prawo wodne z komentarzem”, Wrocław 1999, s. 306).

Odpowiedzialność członka spółki wodnej za jej zobowiązania

W myśl art.169 ust.2 ustawy- Prawo wodne ,członek spółki wodnej nie odpowiada za zobowiązania spółki, jej zobowiązania nie są zobowiązaniami członków i członek spółki nie może za nie odpowiadać.

Likwidacja spółki wodnej w prawie polskim

Obecnie obowiązująca ustawa Prawo wodne przewiduje szczególny tryb rozwiązania spółki wodnej. Regulacja ta, mimo iż związana z ustaniem bytu prawnego podmiotu, którego cele i zadania zostały konkretnie określone w art. 164 ust. 2 ustawy Prawo wodne, dysponującego majątkiem, w skład którego wchodzi również mienie nieruchomości, została zawarta w zaledwie pięciu przepisach wspomnianej ustawy a mianowicie w art. 181-184.

W ustawie Prawo wodne przewidziane zostały dwa sposoby rozwiązania spółki wodnej. Pierwszym z nich jest **uchwała walnego zgromadzenia**, natomiast drugim **decyzja uprawnionego organu czyli starosty**. Jednak zaistnienie któregokolwiek ze wskazanych zdarzeń nie powoduje automatycznego ustania bytu prawnego spółki wodnej, natomiast prowadzi do otwarcia postępowania likwidacyjnego.

Analizując pierwszy z wymienionych sposobów, który został określony w art. 181 ust. 1 Prawa wodnego, można zauważyć, iż dla rozwiązania spółki mocą uchwały walnego zgromadzenia ustawodawca nie przewidział konieczności zaistnienia ustawowo określonych przyczyn. Oznacza to, że

ich określenie pozostawiono w gestii walnego zgromadzenia, którego uprawnienia charakteryzują się najszerszym zakresem i największą powagą. Kompetencje tego organu zostały określone w art. 173 ustawy Prawo wodne a realizowane są przez uprawnienie do podejmowania uchwał. Warto wspomnieć, iż do kompetencji walnego zgromadzenia należy nadzór nad spółką w zakresie jej działalności. Z tego wynika, że na podstawie uchwały walnego zgromadzenia w statucie można określić okoliczności, których zaistnienie będzie skutkowało jej rozwiązaniem. W rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 20 lipca 1979 r. w sprawie spółek wodnych i ich związków, które stanowiło akt wykonawczy do ustawy Prawo wodne z 24 października lipca 1974 r., wyraźnie wskazywano w § 32 ust. 1, że uchwałą walnego zgromadzenia rozwiązuje się spółkę wodną w przypadku zaistnienia takich zdarzeń prawnych jak: upływ czasu, na który spółka została zawarta - w przypadku zawarcia spółki na czas oznaczony, osiągnięcie celu spółki, czy też jeżeli przemawiają za tym względy gospodarcze. Jak już wspomniano obecnie obowiązująca ustawa Prawo wodne określenie przyczyn rozwiązania spółki wodnej uchwałą walnego zgromadzenia pozostawia w gestii tego organu. Jednak, jak się wydaje, do tych przyczyn, ze względu na ich wagę, można zaliczyć również podział spółki, utratę pozwolenia wodno-prawnego, czy też zaistnienie okoliczności, których nie można pogodzić z celami spółki, dla których została utworzona. W statucie spółki można określić, iż ich zaistnienie będzie skutkowało rozwiązaniem spółki wodnej. Co istotne, walne zgromadzenie może podjąć uchwałę o rozwiązaniu spółki również w razie zaistnienia określonych okoliczności, które nie zostały przewidziane w uchwalonym statucie, czy też po prostu jeżeli taki wniosek zostanie złożony a następnie przyjęty w drodze uchwały walnego zgromadzenia.

Należy jednak pamiętać o tym, iż powód rozwiązania spółki wodnej nie może być sprzeczny z prawem lub ze statutem spółki. W przeciwnym wypadku starosta, zgodnie z kompetencjami, które zostały mu przyznane na mocy art. 179 prawa wodnego, ma uprawnienie do stwierdzenia w drodze decyzji administracyjnej nieważności uchwały organów spółki wodnej.

Uchwały sprzeczne z prawem lub statutem, również uchwała o rozwiązaniu spółki, są nieważne ex lege, zaś decyzja starosty w tej kwestii ma jedynie charakter deklaratoryjny, gdyż stanowi ona jedynie potwierdzenie zaistnienia nieważności¹³. W tej kwestii warto przytoczyć tezę wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Lublinie z dnia 20 maja 2008 r., II SA/Lu 186/08, Lex nr 500767, który stwierdził, że w związku z tym, iż w kompetencji nadzorczej starosty nad działalnością spółek wodnych nie mieści się uchylenie uchwały, a jedynie stwierdzenie jej nieważności, użyte w art. 179 ust. 4 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. Nr 98, poz. 1071 ze zm.) sformułowanie „uchwała została uchylona” uznać należy za synonim „stwierdzenia nieważności uchwały”. Zatem, ostateczną decyzję starosty w przedmiocie stwierdzenia nieważności uchwał walnego zgromadzenia spółki wodnej, można zakwestionować w drodze wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy, a następnie, po wyczerpaniu trybu administracyjnego, w drodze skargi do wojewódzkiego sądu administracyjnego. Należy również rozważyć problem częściowej nieważności uchwały o rozwiązaniu spółki wodnej. Co prawda w art. 179 ust. 2 ustawy Prawo wodne uregulowano możliwość wydawania decyzji w sprawie częściowej nieważności uchwały, jednakże ustawa ta nie przewiduje możliwości, którą na gruncie prawa cywilnego daje art. 58 § 3 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. kodeks cywilny¹⁴, a mianowicie stwierdzenia nieważności całej uchwały walnego zgromadzenia w przypadku, kiedy dotknięta była ona nieważnością tylko w części, jednak z okoliczności wynika, iż nie podjęto by uchwały bez postanowień dotkniętych nieważnością. W obliczu takiej sytuacji, w literaturze przedmiotu zaproponowano przyjęcie rozwiązania analogicznego do przedstawionego w art. 58 § 3 k.c., czyli wydania decyzji o nieważności całej uchwały.

Co więcej, na mocy przepisów art. 178-180 Prawa wodnego, które odnoszą się do kompetencji kontrolnych i nadzorczych, przyznano również staroście prawo do wstrzymania wykonania uchwały o rozwiązaniu spółki wodnej. Wyposażenie organu kontrolnego w taką możliwość ma doniosłe znaczenie w przypadku zakończenia bytu spółki, gdyż zamyka drogę do wszczęcia postępowania likwidacyjnego. Na zakończenie rozważań dotyczących kompetencji starosty w zakresie możliwości unieważniania uchwał walnego zgromadzenia o rozwiązaniu spółki wodnej, należy wskazać, iż decyzja starosty orzekającego o nieważności uchwały jest decyzją ostateczną. W przypadku takiego rozstrzygnięcia

organ spółki może wnieść jedynie o ponowne rozpoznanie sprawy, nie może natomiast wnieść odwołania. Rozwiązanie to wykorzystuje instytucję prawną zawartą w art. 127 § 3 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. kodeks postępowania administracyjnego odnoszącą się do decyzji wydawanych przez naczelne i centralne organy administracji rządowej¹⁷. Rozwiązanie zawarte w Prawie wodnym różni się jednak istotnie od zawartej w kodeksie postępowania administracyjnego regulacji. Decyzja, na mocy której starosta stwierdza nieważność uchwały walnego zgromadzenia jest decyzją ostateczną, podczas gdy decyzje wydane w I instancji przez organy wskazane w art. 127 § 3 k.p.a. nie posiadają tego przymiotu. Na mocy art. 16 § 1 zd. 1 k.p.a, decyzjami ostatecznymi są bowiem decyzje, od których nie służy odwołanie w administracyjnym toku instancji lub wnioski o ponowne rozpatrzenie sprawy. Regulacja zawarta w Prawie wodnym stanowi wyjątek od zasady dwuinstancyjności wyrażonej w art. 78 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

Pojmowanie rozwiązania przyjętego w prawie wodnym przez pryzmat regulacji postępowania administracyjnego może prowadzić do błędnych wniosków, iż kontrola sądowa możliwa jest dopiero po ponownym rozpoznaniu sprawy. Jak słusznie wskazano w literaturze przedmiotu, decyzja, na mocy której starosta stwierdza nieważność uchwały walnego zgromadzenia o rozwiązaniu spółki wodnej, nie podlega kontroli wewnętrznej starosty, gdyż jest decyzją ostateczną, stąd też podlega zaskarżeniu do sądu administracyjnego. Powyższe stanowisko potwierdza postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Łodzi z dnia 7 października 2008 r., II SA/Łd446/08, Lex nr 504536, zgodnie z którym tryb wewnętrznej kontroli decyzji przez starostę nie ma zastosowania w przypadku decyzji starosty stwierdzającej nieważność uchwały spółki wodnej.

Artykuł 181 ustawy Prawo wodne przewiduje również możliwość rozwiązania spółki wodnej decyzją starosty. W przeciwieństwie do woli walnego zgromadzenia, wyrażającej się w postaci uchwały, starosta może zadecydować o rozwiązaniu spółki wodnej tylko w określonych przepisami ustawy okolicznościach, które enumeratywnie zostały wymienione w art. 181 ust. 2 prawa wodnego. W przepisie tym zastosowano alternatywę rozłączną stąd nie ma wymogu, aby wszystkie przesłanki nastąpiły jednocześnie.

Pierwszą przesłanką, która może stać się przyczyną rozwiązania spółki wodnej przez starostę w drodze decyzji, jest **działalność spółki, która narusza prawo lub jej statut**. We wskazanej regulacji nie chodzi o jakiegokolwiek naruszenia prawa lub statutu, jednak o naruszenia uciążliwe i o dużej szkodliwości. Decyzja starosty o rozwiązaniu spółki wodnej, w obliczu wskazanych naruszeń, ma zakończyć byt prawny podmiotu, którego działalności zgodnej z prawem nie można przywrócić, stosując inne znane prawo środki. Decyzja ta powinna nastąpić po przeprowadzeniu wnikliwego postępowania wyjaśniającego, mającego na celu dokonanie ustaleń faktycznych, w oparciu o konkretne dowody, przy czynnym udziale stron postępowania.

Przykładem okoliczności wypełniającej dyspozycję art. 181 ust. 2 pkt 1 ustawy Prawo wodne jest chociażby sytuacja, w której zachodzą wskazane w statucie spółki okoliczności, uzasadniające rozwiązanie spółki wodnej, zaś nie dochodzi do zwołania walnego zgromadzenia współników, celem podjęcia stosownej uchwały. Taka sytuacja niewątpliwie narusza statut spółki i stanowi uzasadnienie dla podjęcia przez starostę decyzji o jej rozwiązaniu. Oczywiście w obliczu takich zdarzeń w statucie spółki wodnej mogą zostać dokonane następcze zmiany. Co istotne, uchwała o następczej zmianie statutu będzie również podlegała kontroli starosty, który może stwierdzić jej nieważność w trybie opisanym w niniejszym opracowaniu. Również nieprzekazywanie uchwał staroście, nieaktualizowanie statutu spółki, jak również niezłożenie wniosku o wpisanie spółki do katastru wodnego, może stanowić podstawę wskazanej decyzji.

Przyczynę rozwiązania spółki wodnej w trybie art. 181 ust. 2 pkt 1 ustawy Prawo wodne stanowić może również, o czym rozstrzygał Wojewódzki Sąd Administracyjny w Bydgoszczy wyrokiem z dnia 3 marca 2009 r., II SA/Bd 905/08, Legalis, **niewykonywanie przez Zarząd wskazań Komisji Rewizyjnej i uchwał Walnego Zgromadzenia** w sprawie modernizacji oczyszczalni ścieków, mimo wcześniejszego opracowania dokumentacji oraz zmian w statucie.

Kolejną okolicznością, która może skutkować zakończeniem bytu prawnego spółki wodnej na mocy

decyzji starosty, jest **upływ terminu, na jaki został ustanowiony zarząd komisaryczny** a walne zgromadzenie nie dokonało wyboru nowego zarządu. Zarząd komisaryczny ustanawiany jest w przypadku, kiedy decyzją starosty odwołany zostanie zarząd dotychczas sprawujący swoją funkcję. Decyzję taką starosta może podjąć, jeśli zarząd, o którym mowa, dopuści się powtarzającego się naruszenia prawa lub statutu. Oczywiście samo odwołanie zarządu przez starostę nie oznacza powołania zarządu komisarycznego. Dzieje się tak jedynie w przypadku, kiedy najwyższy organ spółki - walne zgromadzenie - nie dokona wyboru nowego zarządu. Ustawodawca przewidział termin roczny kadencji zarządu komisarycznego. Jest to okres, w ciągu którego walne zgromadzenie powinno powołać nowy zarząd, zaś sankcją za niespełnienie obowiązku jest omawiana możliwość rozwiązania spółki przez organ nadzorczy. Niewywiązanie się z obowiązku powołania nowego zarządu świadczy o tym, iż członkowie spółki nie rozumieją jej zadań, które służą zarówno im jak i dobru społecznemu, co oznacza, że doszło do rozkładu fundamentów leżących u podstaw funkcjonowania spółki.

Ostatnią z wymienionych okoliczności uzasadniających rozwiązanie spółki wodnej w drodze decyzji starosty, jest sytuacja, kiedy **liczba członków spółki będzie mniejsza niż 3 wspólników**, czyli będzie niższa niż ustawowe minimum przewidziane w art. 165 ust. 1 Prawa wodnego. Wynika z tego, że zdaniem ustawodawcy cele, do jakich została powołana spółka wodna, mogą być osiągnięte jedynie w składzie minimum 3 członków będących osobami fizycznymi lub osobami prawnymi. Wskazana wyżej możliwość rozwiązania spółki wodnej przez starostę w drodze decyzji, w obliczu zaistniałych przesłanek, stanowi jego prawo, nie zaś obowiązek i to od uznania starosty będzie zależało ostateczne rozważenie, czy waga zaistniałych okoliczności uzasadnia podjęcie tak radykalnej w skutkach decyzji.

Zgodnie z tezą wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Bydgoszczy z dnia 3 marca 2009 r., II SA/Bd 905/08, (Legalis) użycie przez ustawodawcę w przepisie art. 181 ust. 2 pkt 1 ustawy Prawo wodne (Dz.U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019 z późn. zm.) zwrotu „może” przesądza, że podejmowane na jego podstawie rozstrzygnięcia mają charakter uznaniowy, to jest organy administracji mogą nałożyć np. określone obowiązki, ale nie muszą, gdyż celowość podjęcia takich działań została uzależniona od dokonanej przez nie oceny”. W uzasadnieniu do wskazanego wyroku Wojewódzki Sąd Administracyjny słusznie wskazał, iż decyzja starosty o rozwiązaniu spółki wodnej ma charakter uznaniowy, stąd też celowość wydania przez starostę decyzji o rozwiązaniu spółki wodnej uzależniona jest od przeprowadzonej przez ten organ nadzorczy oceny. Zgodnie z poglądem wyrażonym w literaturze przedmiotu, konsekwencją użycia przez ustawodawcę słowa „może” jest „nakaz rozważenia potrzeby zastosowania sankcji. Należy jednak wskazać, iż ocena ta i działania podejmowane przez starostę nie mogą mieć charakteru dowolnego, tylko muszą być one zgodne z prawem. W takiej sytuacji bada się, czy organ miał prawo działania w ramach uznania administracyjnego i czy nie zostały przekroczone jego granice. Z powyższego wynika, iż organ administracji publicznej, a w tym przypadku starosta, może dokonać wyboru pomiędzy dopuszczonymi przez ustawę, równoważnymi rozwiązaniami.

Decyzja starosty, która ma charakter uznania administracyjnego, podlega kontroli sądu administracyjnego pod względem prawidłowości postępowania poprzedzającego wydanie decyzji i jego zgodności z art. 7 k.p.a., art. 10 § 1 k.p.a., art. 77 § 1 k.p.a., art. 80 k.p.a. oraz art. 107 § 1 i 3 k.p.a. W takiej sytuacji sąd administracyjny bada, czy wszystkie istotne okoliczności sprawy zostały wyjaśnione, czy stan faktyczny został ustalony w sposób prawidłowy, oceniony zgodnie z przepisami prawa materialnego oraz czy pozostaje w zgodności z wynikami postępowania dowodowego. Sąd również bada, czy stronie zapewniono należyty udział w postępowaniu, umożliwiając jej wypowiedzenie się co do zebranych w sprawie dowodów i materiałów. Mając na względzie powyższe, starosta, wydając decyzję o rozwiązaniu spółki wodnej, powinien ją uzasadnić w sposób należyty, w oparciu o zasady doświadczenia życiowego oraz logiki, z uwagi na to, że uznanie administracyjne nie jest tożsame z dowolnością.

Na zakończenie rozważań dotyczących uznania administracyjnego warto przytoczyć jedną z tez wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 11 czerwca 1981 r., SA 820/81, (Centralna baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych): organ administracji, działający na podstawie przepisów prawa materialnego przewidujących uznaniowy charakter rozstrzygnięcia, jest obowiązany - zgodnie z

zasadą z art. 7 Kpa - załatwić sprawę w sposób zgodny ze słusznym interesem obywatela, jeśli nie stoi temu na przeszkodzie interes społeczny, ani nie przekracza to możliwości organu administracji wynikających z przyznanych mu uprawnień i środków.

Podjęcie uchwały o rozwiązaniu spółki wodnej przez walne zgromadzenie lub też wydanie decyzji w tym przedmiocie przez starostę, rozpoczyna czynności prowadzące do likwidacji. Rozwiązanie spółki wodnej następuje po przeprowadzeniu postępowania likwidacyjnego, natomiast postępowanie likwidacyjne rozpoczyna się od chwili otwarcia likwidacji. Spółka wodna, w okresie trwania postępowania likwidacyjnego, działa pod dotychczasową nazwą, jednak z dodaniem wyrazów w likwidacji. Spółka zachowuje również osobowość prawną.

Postawienie spółki w stan likwidacji wiąże się również z koniecznością powołania likwidatora. W przypadku podjęcia uchwały o rozwiązaniu spółki wodnej przez walne zgromadzenie, organ ten jest wyłącznie kompetentny do powołania likwidatora, którym może być członek zarządu lub inna osoba. Jednak w sytuacji, w której decyzję o rozwiązaniu spółki wodnej podejmuje starosta, ma on wyłączne prawo do powołania osoby likwidatora.

Ustawa Prawo wodne nie określa, w jakiej formie powinno nastąpić wyznaczenie likwidatora, jednak w literaturze przedmiotu pojawił się pogląd, iż do powołania likwidatora wystarczy umowa cywilnoprawna, zawarta pomiędzy likwidatorem a spółką wodną. Z uwagi na to, iż zarząd jest organem wykonawczym spółki, do jego kompetencji należy składanie oświadczeń woli w imieniu spółki wodnej. Zasady reprezentacji spółki na zewnątrz mogą, zgodnie z art. 176 ust. 5 ustawy Prawo wodne, wynikać z postanowień statutu a jeżeli statut nie reguluje kwestii reprezentacji, zastosowanie mają przepisy Prawa wodnego. W takim przypadku oświadczenia woli w imieniu spółki wodnej może składać jeden członek zarządu - wówczas, gdy w skład zarządu wchodzi nie więcej niż dwie osoby. W pozostałych przypadkach wymagane jest współdziałanie dwóch członków zarządu.

Z uwagi na to, że likwidator wstępuje w prawa i obowiązki zarządu spółki wodnej, jest on uprawniony do kontynuowania jego czynności, również do reprezentowania spółki na zewnątrz i do składania oświadczeń w jej imieniu. Jedyny wyjątek polega na tym, że podejmowane przez likwidatora działania ukierunkowane są na zakończenie, nie zaś na rozwijanie działalności spółki wodnej.

Przepisy ustawy Prawo wodne dotyczące postępowania likwidacyjnego spółki są bardzo lakoniczne i nie precyzują, jakie czynności mają być podjęte przez likwidatora w ramach tego postępowania. Przepis § 35 powoływanego rozporządzenia w sprawie spółek wodnych i ich związków wymieniał, jakie obowiązki w szczególności mają być podjęte przez likwidatora. Jak się wydaje, czynności podejmowane przez likwidatora spółki wodnej w obowiązującym stanie prawnym są zbieżne z czynnościami podejmowanymi przez likwidatora pod rządami Prawa wodnego z 24 października 1979 r. Czyniąc takie założenie, można stwierdzić, iż w ramach postępowania likwidacyjnego likwidator jest obowiązany do sporządzenia bilansu na dzień rozpoczęcia i zakończenia likwidacji, zakończenia bieżących interesów spółki, ściągnięcia wierzytelności, wypełnienie zobowiązań i upłynnienie majątku spółki. W przypadku powołania większej liczby likwidatorów, odpowiednio stosowany będzie art. 176 ust. 5 ustawy Prawo wodne, regulujący kwestię składania oświadczeń w imieniu spółki. Co istotne, walne zgromadzenie oraz komisja rewizyjna działają pomimo otwarcia postępowania likwidacyjnego a ponadto uprawnienia, które im przysługiwały w stosunku do zarządu, przechodzą na ustanowionego likwidatora. Koszty wynagradzania likwidatora ponosi spółka i to bez względu na to, czy został on powołany uchwałą walnego zgromadzenia, czy też wyznaczony przez starostę.

O wysokości wynagrodzenia należnego likwidatorowi decyduje starosta w formie decyzji.

Likwidator zobowiązany jest do wypełniania zobowiązań spółki wodnej w określonej kolejności. Warto zauważyć, iż kolejność przewidziana w Prawie wodnym nie pokrywa się z kolejnością przewidzianą w prawie upadłościowym, zaś zbliżona jest do regulacji art. 125 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze, choć w tych przepisach wynagrodzenie likwidatora znajduje się na pierwszym miejscu, podczas gdy w prawie wodnym przewidziano, że koszty prowadzenia likwidacji mają być zaspokojone dopiero po zobowiązaniach ze stosunku pracy oraz zobowiązaniach w zakresie danin publicznych. W ostatniej kolejności zaspokajają się pozostałe zobowiązania.

W pierwszej kolejności mają być zaspokajane zobowiązania ze stosunku pracy, która w prawie polskim

korzysta ze szczególnej ochrony, zgodnie z art. 24 Konstytucji. Za poglądami doktryny prawa upadłościowego i naprawczego można przyjąć, iż do zobowiązań ze stosunku pracy zalicza się należności za pracę tylko ze stosunku pracy nie zaś zlecenia, umowy o dzieło ani innych umów pokrewnych, na podstawie których świadczona jest praca. Wskazane zobowiązania należałoby zaliczyć do wymienionych w art. 183 pkt 4 ustawy innych zobowiązań. Do zobowiązań ze stosunku pracy należy również zaliczyć, poza płacą zasadniczą z dodatkami, inne roszczenia związane ze stosunkiem pracy, jak choćby roszczenie odszkodowawcze z tytułu bezprawnego rozwiązania umowy o pracę, premie oraz odprawy z tytułu grupowych zwolnień z pracy.

Następnie pokrywane mają być zobowiązania w zakresie danin publicznych. Obowiązek ponoszenia ciężarów i świadczeń publicznych, w tym podatków, określonych w ustawie uregulowany został w art. 84 Konstytucji, zaś określenie, co znajduje się pod pojęciem danina publiczna, uregulowano w ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych. Jak najszybsze wykonanie tego zobowiązania jest podyktowane sankcjami grożącymi za zwłokę. Szybkie zaspokojenie świadczeń podatkowych pozwala uniknąć naliczania odsetek od zaległości podatkowych. Ustawa Prawo wodne nie zawiera regulacji dotyczącej nadwyżki bądź niedoboru finansowego. W przypadku nadwyżki, można ją rozdzielić na członków spółki wodnej, w stosunku do płaconych przez nich składek i wartości świadczonych usług. Z kolei problem niedoboru może być rozwiązany poprzez podjęcie przez walne zgromadzenie wspólników spółki wodnej uchwały o obowiązku poniesienia przez członków świadczeń na rzecz spółki. Ułatwieniu ściągania świadczeń na rzecz spółki służy regulacja art. 170 ust. 5 Prawa wodnego, zgodnie z którą do egzekucji świadczeń na rzecz spółki wodnej stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji należności podatkowych. W przypadku bezskuteczności egzekucji niezaspokojone zobowiązania zostaną umorzone.

Zgodnie z regulacją art. 182 ust. 6 Prawa wodnego likwidator odpowiada za szkody powstałe wskutek prowadzenia postępowania likwidacyjnego z naruszeniem zasad określonych w ustawie lub w statucie spółki wodnej. Naruszeniem przepisów ustawy będzie również naruszenie ustawowej kolejności zaspokajania zobowiązań przypadających od spółki wodnej będącej w likwidacji. Przepis ten wprowadza zawężoną bezprawność czynu likwidatora, która ogranicza się jedynie do naruszenia przepisów ustawy i postanowień statutu. Odpowiedzialność likwidatora rodzi się przez sam fakt wyrządzenia szkody, jednak może on uwolnić się od odpowiedzialności wykazując, iż nie ponosi winy albo, że brak jest związku przyczynowo - skutkowego pomiędzy jego działaniem lub zaniechaniem a szkodą. Jeżeli do przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego powołano więcej niż jednego likwidatora, we wspomnianej regulacji art. 182 ust. 6 prawa wodnego przewidziano odpowiedzialność solidarną likwidatorów. Do dochodzenia odpowiedzialności za szkody wyrządzone przez likwidatora służy droga sądowa.

Po zakończeniu postępowania likwidacyjnego likwidator przedstawia do zatwierdzenia walnemu zgromadzeniu ostateczne rachunki i sprawozdania. Zgodnie z art. 184 ustawy starosta, po otrzymaniu uchwały walnego zgromadzenia spółki wodnej w likwidacji o zatwierdzeniu ostatecznych rachunków i sprawozdań likwidatora, występuje z wnioskiem o wykreślenie spółki wodnej z katastru wodnego. Wyżej wskazaną uchwałę przedkłada staroście likwidator, zaś starosta, w stosunku do uchwały walnego zgromadzenia, ma uprawnienia nadzorcze wynikające z art. 179 prawa wodnego.

W doktrynie pojawił się problem dotyczący momentu utraty przez spółkę wodną osobowości prawnej. Nie ulega wątpliwości, iż osobowość prawną spółka zyskuje z chwilą uprawomocnienia się decyzji starosty o zatwierdzeniu statutu spółki wodnej, zaś wpis do katastru wodnego ma jedynie charakter porządkowy - deklaratoryjny. Sytuacja nie jest jednak tak jasna w przypadku utraty przez spółkę osobowości prawnej. W przedmiocie tego zagadnienia zostały wypracowane przez doktrynę dwa poglądy.

Według pierwszego z nich utrata przez spółkę osobowości prawnej następuje w momencie wykreślenia spółki z katastru wodnego. Przy uzasadnieniu tego poglądu wskazuje się, że skoro nabycie osobowości prawnej przez spółkę następuje nie przez samo podjęcie uchwały o jej utworzeniu a po uprawomocnieniu się decyzji starosty zatwierdzającej uchwałę walnego zgromadzenia, to utrata przez spółkę osobowości prawnej powinna odbywać się w podobny sposób - po otrzymaniu uchwały walnego zgromadzenia o zatwierdzeniu sprawozdań i rachunków postępowania likwidacyjnego

starosta powinien wydać zatwierdzającą decyzję, której uprawomocnienie prowadziłoby do utraty przez spółkę osobowości prawnej. Jednak art. 184 prawa wodnego nie przewiduje takiego rozwiązania. Zgodnie z jego treścią starosta po otrzymaniu uchwały walnego zgromadzenia spółki wodnej w likwidacji o zatwierdzeniu ostatecznych rachunków i sprawozdań likwidatora występuje z wnioskiem o wykreślenie spółki wodnej z katastru wodnego. Według omawianej koncepcji, ze względów porządkowych oraz dla bezpieczeństwa prawnego, utrata osobowości prawnej przez spółkę wodną w likwidacji następuje w momencie wykreślenia jej z katastru wodnego mimo, iż sam wpis do katastru nie ma charakteru konstytutywnego a deklaratoryjny.

Według drugiego poglądu likwidacja spółki wodnej w sensie materialno-prawnym następuje z chwilą zatwierdzenia przez walne zgromadzenie ostatecznych rachunków i sprawozdań likwidatora z przeprowadzonego postępowania likwidacyjnego.

Z uwagi na to, że wpis do rejestru ma charakter deklaratoryjny, jest on jedynie formalnym potwierdzeniem rozwiązania spółki, która jako podmiot prawa formalnie istnieje do momentu jej wykreślenia z katastru wodnego. Z powyższego wynika, że spółka wodna traci osobowość prawną w momencie podjęcia uchwały zatwierdzającej sprawozdania i rachunki likwidatora z przeprowadzonego postępowania likwidacyjnego.

Do tego problemu odniósł się również Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gorzowie Wielkopolskim w wyroku z dnia 29 grudnia 2009 r., II SA/Go 888/09, Lex nr 582970, który w uzasadnieniu prawnym do wyroku wypowiedział się również na temat utraty przez spółkę wodną osobowości prawnej. Jest on zdania, że najwcześniejszym momentem, od którego można rozważać ustanie bytu spółki wodnej, jest zatwierdzenie ostatecznych rachunków i sprawozdań likwidatora. Z uwagi na to, że zgodnie z art. 153 ust. 1 Prawa wodnego kataster wodny jest jedynie systemem informacyjnym o gospodarowaniu wodami, nie jest on objęty domniemaniem zgodności z rzeczywistym stanem prawnym a dane w nim ujęte nie noszą cech konstytutywności. Z tego wynika, iż wykreślenie, podobnie jak wpis, ma jedynie charakter porządkowy - deklaratoryjny, zaś charakter kształtujący ma podjęcie przez walne zgromadzenie członków spółki wodnej uchwały o zatwierdzeniu ostatecznych rachunków i sprawozdań likwidatora. Sąd wskazał, że możliwość kontroli uchwały walnego zgromadzenia zatwierdzającej ostateczne rachunki i sprawozdania likwidatora przez stwierdzenie jej nieważności, które wywołuje skutek *ex tunc*, nie zmienia charakteru tej uchwały. Jego zdaniem z art. 179 ust. 2 Prawa wodnego należy wnosić, iż skutek uchwały o zatwierdzeniu ostatecznych rachunków i sprawozdań likwidatora polegający na ustaniu bytu prawnego (osobowości prawnej) spółki następuje z dniem jej podjęcia. Jeśli zaś przed upływem 30 dnia od daty doręczenia uchwały organu spółki wodnej organowi nadzoru, organ ten wyda decyzję, o której mowa w art. 179 ust. 2 Prawa wodnego, skutek *ex tunc* spowoduje powrotne nadanie spółce wodnej „bytu prawnego” a jej reprezentantowi (likwidatorowi) uprawnień do działania, w tym wynikających z ust. 4 art. 179 tego Prawa.

Z wyżej przedstawionego stanowiska Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gorzowie Wielkopolskim wynika, iż przychylił się on do drugiej prezentowanej wyżej koncepcji, zgodnie z którą utrata osobowości prawnej przez spółkę wodną następuje z chwilą podjęcia uchwały o zatwierdzeniu ostatecznych rachunków i sprawozdań likwidatora. Wydaje się, że na mocy obowiązujących przepisów prawa wodnego, jest to koncepcja bardziej poprawna, jednak nie oczywista.

Podsumowując przedstawione wyżej rozważania, należy zauważyć, iż regulacja dotycząca zakończenia bytu prawnego spółki wodnej znacznie odbiega od regulacji zawartych w ustawie prawo upadłościowe i naprawcze oraz kodeksie spółek handlowych, traktując kwestię zakończenia bytu prawnego spółki wodnej bardzo lakonicznie. Oczywistym jest, że spółki wodnej nie należy porównywać ze spółkami kapitałowymi, jednak, zdaniem autora, regulacja związana z likwidacją spółki wodnej powinna być zbliżona do regulacji związanej z likwidacją spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

W niniejszym opracowaniu starano się przedstawić podstawowe problemy, zarówno teoretyczne jak i praktyczne, związane z rozwiązaniem spółki wodnej. Mając na względzie powyższe rozważania, przede wszystkim stawia się postulat *de lege ferenda* włączenia do ustawy prawo wodne przepisu wyraźnie określającego moment utraty przez spółkę osobowości prawnej, podobnie jak ma to miejsce przy art. 165 ust. 4 ustawy Prawo wodne, określającym moment uzyskania przez spółkę wodną osobowości

prawnej. Jak się okazuje, jest to problem, który budzi wątpliwości nie tylko w doktrynie, ale stał się również przedmiotem rozważań na tle konkretnie rozstrzyganej przez sąd administracyjny sprawy.

aut. Katarzyna Kierzkowska (Przegląd Prawa Ochrony Środowiska 02/2012)

Art.166 ust.1 pkt 13 ustawy - Prawo wodne stanowi, że „statut spółki wodnej określa w szczególności ... przeznaczenie mienia pozostałego po rozwiązaniu lub likwidacji spółki”.

W Statucie Spółki Wodnej „Łeba” mówi się natomiast, że „Prawo do majątku pozostałego po rozwiązaniu lub likwidacji Spółki przysługuje członkom Spółki proporcjonalnie do wniesionych składek członkowskich, z tym zastrzeżeniem, że o jego przeznaczeniu rozstrzygnie Walne Zgromadzenie w drodze uchwały”.

Zapis ten reguluje więc dwie kwestie:

- 1) prawa do majątku spółki po jej rozwiązaniu lub likwidacji (nadwyżka po uregulowaniu należności na rzecz likwidatora, kosztów likwidacji, zobowiązań wynikających ze stosunku pracy i podatkowych, ...),
- 2) przeznaczenie mienia pozostałego po rozwiązaniu lub likwidacji spółki.

Ad 1) zapis ten **nie narusza** przepisów ustawy - Prawo wodne ponieważ ustawa nie reguluje tej kwestii a katalog spraw regulowanych w statucie spółki nie ma charakteru katalogu zamkniętego (słowo „... w szczególności ...”). Należy jednak w tym punkcie stwierdzić, że likwidator spółki wodnej będzie miał bardzo trudne zadanie do wykonania. Aby nie doprowadzić do pozwów o bezpodstawne wzbogacenie ze strony osób pominiętych w procesie likwidacji będzie musiał przeanalizować cały okres funkcjonowania spółki od jej powstania do chwili obecnej pod względem określenia osób uprawnionych do skorzystania z zapisu statutu (członkostwo, jego utrata, następstwo prawne, wysokość rzeczywiście wpłaconych składek ...).

Ad 2) zapis ten moim zdaniem **narusza** Art.166 ust.1 pkt 13 ustawy - Prawo wodne ponieważ przepis ten jednoznacznie stwierdza, że to **statut określa** przeznaczenie mienia pozostałego po rozwiązaniu lub likwidacji spółki. Żaden przepis ustawy - prawo wodne nie daje uprawnienia do odmiennego sposobu określenia tego trybu w statucie. Jest to oczywiste ponieważ dla osoby zamierzającej wstąpić do spółki rozstrzygnięcie kwestii majątkowych ma duże znaczenie wobec czego musi on posiadać taką informację na etapie przystępowania do spółki po zapoznaniu się z treścią statutu.

Należy tu zwrócić uwagę, że spółka powołana została w celu budowy oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej

utrzymania tych urządzeń i świadczenia usług odbioru i oczyszczania ścieków.

Składki członkowskie były wpłacane w zdecydowanej większości na etapie zawiązywania się spółki przez członków założycieli z przeznaczeniem na realizację celów statutowych spółki.

Spółka wykonuje zadanie publiczne. Oczywiście jest więc, że po likwidacji spółki musi powstać nowy podmiot realizujący to zadanie gdyż musi być zapewniona ciągłość wykonywania usługi.

Powszechnie rozwiązano ten problem w taki sposób, że w statutach likwidowanych spółek wodnych umieszczono

zapis o przekazaniu mienia spółki pozostałego po jej rozwiązaniu lub likwidacji na rzecz gminy bo nie ma fizycznie innego podmiotu upoważnionego do realizacji zadania publicznego polegającego na odbiorze i oczyszczaniu ścieków komunalnych.

Wobec powyższego, moim zdaniem nie ma innej możliwości realizacji zapisu w statucie „Prawo do majątku pozostałego po rozwiązaniu lub likwidacji Spółki przysługuje członkom Spółki” jak objęcie przez członków

spółki udziałów w spółce prawa handlowego tworzonej równocześnie z likwidacją spółki.

Nieodpłatne przekazanie majątku spółki wodnej na rzecz gminy a zobowiązania podatkowe

Zobowiązania spółki wodnej Zasady powoływania i funkcjonowania, jak również likwidacji spółek wodnych i ich związków są określone w ustawie z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. u. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019 ze zm.), obowiązującej od 1 stycznia 2002 r. sposób likwidacji określony został w art. 181 - 184 Prawa wodnego.

W myśl art. 17 ust. 1 pkt 46 ustawy z dnia 15 lutego 1992 roku o podatku dochodowym od osób prawnych (t. j. Dz. u. z 2000 r. Nr 54, poz. 654 ze zm.), wolne od podatku są dochody spółek wodnych i ich związków, przeznaczone na cele statutowe.

Stosownie natomiast do art. 17 ust. 1b tej ustawy, zwolnienie, o którym mowa w ust. 1, dotyczące podatników przeznaczających dochody na cele statutowe lub inne cele określone w tym przepisie, ma zastosowanie, jeżeli dochód jest przeznaczony i - bez względu na termin - wydatkowany na cele określone w tym przepisie, w tym także na nabycie środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych służących bezpośrednio realizacji tych celów oraz na opłacenie podatków niestanowiących kosztu uzyskania przychodów.

Tak więc, przeznaczenie dochodu na cele inne niż wymienione w art. 17 ust.1 ww. ustawy, skutkuje obowiązkiem obliczenia i zapłaty podatku.

Katalog przychodów podlegających opodatkowaniu, określony został w przepisach art. 12 - 14 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych.

Z treści art. 12 ust. 1 pkt 1 i pkt 2 ww. ustawy wynika, iż przychodami, z zastrzeżeniem ust. 3 i 4 oraz art. 13 i 14, są w szczególności:

- otrzymane pieniądze, wartości pieniężne, w tym również różnice kursowe,
- wartość otrzymanych nieodpłatnie lub częściowo odpłatnie rzeczy lub praw, a także wartość innych nieodpłatnych lub częściowo odpłatnych świadczeń, z wyjątkiem świadczeń związanych z używaniem środków trwałych otrzymanych przez zakłady budżetowe, gospodarstwa pomocnicze jednostek budżetowych, spółki użyteczności publicznej z wyłącznym udziałem jednostek samorządu terytorialnego lub ich związków od Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego lub ich związków w nieodpłatny zarząd lub używanie.

Przepisy prawa podatkowego nie definiują pojęcia „darowizna”, aczkolwiek umowę darowizny określa art. 888 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. u. Nr 16 poz. 93 ze zm.), zgodnie z którym przez umowę darowizny darczyńca zobowiązuje się do bezpłatnego świadczenia na rzecz obdarowanego, kosztem swego majątku. Jest to świadczenie jednostronne i nieekwiwalentne, tzn. kwota darowizny przekazana na rzecz obdarowanego nie może wiązać się ze świadczeniem wzajemnym z jego strony względem darczyńcy.

W wyniku czynności polegającej na dokonaniu darowizny w postaci przekazania całego majątku trwałego spółki wodnej, po jej likwidacji, na rzecz gminy nie powstanie po stronie Spółki przychód podlegający opodatkowaniu.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, kosztami uzyskania przychodów są koszty poniesione w celu osiągnięcia przychodów lub zachowania albo zabezpieczenia źródła przychodów, z wyjątkiem kosztów wymienionych w art. 16 ust. 1 (...).

Powyższe oznacza więc, że podatnik może zaliczyć w ciężar kosztów podatkowych wszelkie faktycznie poniesione wydatki, które mają lub mogą mieć wpływ na wielkość osiągniętego przychodu, w tym służą zachowaniu bądź zabezpieczeniu źródła przychodów, z wyłączeniem wydatków wskazanych w art. 16 ust. 1 ww. ustawy.

Z treści art. 16 ust. 1 pkt 14 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, wynika natomiast, iż nie uważa się za koszty uzyskania przychodów darowizn i ofiar wszelkiego rodzaju, z wyjątkiem dokonywanych między spółkami tworzącymi podatkową grupę kapitałową, a także wpłat na rzecz Polskiej Organizacji Turystycznej.

W świetle powyższego, wartość całego majątku Spółki powstałego w wyniku przeprowadzonego procesu likwidacji, przekazanego gminie w formie darowizny, nie będzie stanowić, w myśl art. 16 ust. 1 pkt 14 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, kosztu uzyskania przychodów.

Reasumując, jeżeli w wyniku rozliczenia działalności w ujęciu całościowym, po wyłączeniu z kosztów uzyskania przychodów przedmiotowej darowizny, powstanie dochód, o którym mowa w art. 7 ust. 2 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych i jednocześnie nie będzie mógł on być zwolniony z opodatkowania podatkiem dochodowym od osób prawnych na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 46 ww. ustawy, bowiem nie zostanie przeznaczony i wydatkowany na działalność statutową, to po stronie Spółki powstanie obowiązek zapłaty podatku dochodowego.

Zobowiązania jednostki samorządu terytorialnego Nieodpłatne przekazanie na rzecz Gminy o statusie miejskim majątku po likwidacji będzie stanowiło darowiznę i z tego tytułu nie wystąpi podatek dochodowy od osób prawnych. Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 6 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, jednostki samorządu terytorialnego są zwolnione od podatku w zakresie dochodów określonych w przepisach ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego.

Zgodnie zaś z art. 4 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13.11.2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego źródłami dochodów własnych gminy są darowizny na rzecz gminy.

Podkreślić należy, iż Spółka prawa wodnego nie jest spółką kapitałową, ani też spółką osobową. Członkowie Spółki nie posiadają w niej udziałów lub akcji, nie partycypowali też w zyskach Spółki, ani nie uzyskiwali innych korzyści materialnych.

Członkowie Spółki, zgodnie z art. 170, posiadali obowiązki dotyczące wnoszenia składek i ponoszenia na rzecz Spółki innych świadczeń niezbędnych do wykonywania zadań statutowych.

Zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, dochodem z udziału w zyskach osób prawnych jest dochód faktycznie uzyskany z tego udziału (akcji), w tym także wartość majątku otrzymana w związku z likwidacją osoby prawnej.

Przepis powyższy ma zastosowanie do dochodu powstałego z tytułu posiadanego przez podatnika udziału bądź akcji w spółkach kapitałowych, czyli w spółkach, o których mowa w Kodeksie spółek handlowych.

Powyższy przepis nie będzie miał zastosowania do otrzymania majątku w związku z likwidacją majątku spółki prawa wodnego.

Spółka prawa wodnego jest spółką podlegającą przepisom prawa administracyjnego.

Ustawodawca nadał spółce osobowość prawną, natomiast na tle innych przepisów prawa gospodarczego i podatkowego nie określa statusu tej spółki. Jedynie w art. 17 ust. 1 pkt 46 ustawy odniósł się do dochodów spółek wodnych. Tak określona odrębna regulacja spółki wodnej wskazuje, że nie można jej odnieść do pozostałych spółek kapitałowych bądź osobowych.

W tym stanie, Spółka nie będzie zobowiązana do zapłaty podatku dochodowego od nieodpłatnego przekazania majątku trwałego na rzecz Gminy o statusie miejskim.

(Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Poznaniu z dnia 2009.03.10 znak ILPB3/423-4/09-2/DS)

Przekształcenie spółki wodnej w spółkę handlową a pozwolenia wodnoprawne

Przepisy ustawy - Prawo wodne nie zawierają procedury przenoszenia pozwolenia wodnoprawnego. Stosownie do art. 134 ust. 1 Prawa wodnego następcą prawnym zakładu, który uzyskał pozwolenie wodnoprawne wprost na podstawie tego przepisu przejmuje prawa i obowiązki wynikające z tego pozwolenia. Dotyczy to wszystkich pozwoleń wodnoprawnych zarówno na wykonanie urządzeń wodnych, jak i na szczególne korzystanie z wód, z wyjątkiem eksploatacji instalacji, która podlega Prawu ochrony środowiska. Jeśli pozwolenie wodnoprawne dotyczy wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi, czyli dotyczy eksploatacji instalacji, to do takiego pozwolenia wodnoprawnego stosuje się art. 134 ust. 2 Prawa wodnego, w myśl którego przejęcie praw i obowiązków wynikających z pozwolenia wodnoprawnego następuje na zasadach określonych w art. 189-191 Prawa ochrony środowiska. W tym przypadku przeniesienie praw i obowiązków następuje w drodze decyzji, przy czym wniosek o przeniesienie praw i obowiązków wynikających z pozwolenia wodnoprawnego zainteresowany składa przed nabyciem tytułu prawnego do instalacji.

From:
<http://wiki.leba.eu/> - **Wiki Łeba**

Permanent link:
http://wiki.leba.eu/srodowisko/prawo_wodne?rev=1537514062

Last update: **2018/09/21 09:14**

